

SAKKI ry:n lausunto opetus- ja kulttuuriministeriölle

10.6.2020

Asia: Luonnos hallituksen esitykseksi oppivelvollisuuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi, VN/1985/2020-OKM-1

Keskeiset kannat:

- Kannatamme lämpimästi uudistusta ja sen tavoitteita alla esitetyin tarkennuksin
- Erityisesti kannatamme nivelvaiheen toteuttamista nykyistä yhdenvertaisemmaksi, maksuttomuuden tuomaa yhdenvertaisuutta ja lisääntyvää opintojen ohjausta

Yleiset kommentit

Kannatamme uudistusta lämpimästi ja katsomme, että se toteuttaa sille asetetut tavoitteet koulutus- ja osaamistason nostosta sekä sen varmistamisesta, että jokaisella on mahdollisuus toisen asteen tutkinnon suorittamiseen. Laajeneva maksuttomuus takaa yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua koulutukseen ja tukee nuorten ikäluokkien toimeentuloa. Esitetyt ohjauksen vahvistamisen keinot sekä uusi, yhteinen nivelvaiheen koulutus tukevat nuorten mahdollisuuksia löytää ja päästä heille parhaiten soveltuvaan koulutukseen.

Esitämme lakikokonaisuuteen tiettyjä huomioita ja muutoksia, jotka on alla olevien kokonaisuutta koskevien huomioiden jälkeen jaoteltu laeittain.

Näemme, että oppivelvollisuus uudistuksen ja siihen varatun rahoituksen lisäksi ammatillisen koulutuksen opettajien ja opetuksen lisäämiseksi hallitusohjelmassa varatut 235 miljoonan euron kertaluontoinen rahoitus tulisi jakaa suunnitellusti tällä

hallituskaudella. Kyseinen lisäys tukisi myös oppivelvollisuuden laajentamisen toteutusta. Toteuttamastamme Amisbarometri 2019 -kyselystä käy ilmi, että opettajan toteuttama lähiopetus on merkittävästi vähentynyt vuoteen 2017 verrattuna, eikä työpaikoilla tapahtunut opetuksen lisääntyminen ole riittänyt kattamaan tätä tukivajetta.

Opintojen ohjauksen yhteydessä tulisi kirjata, että yhdellä oppilaanohjaajalla tai opinto-ohjaajalla olisi oltava korkeintaan 200 ohjattavaa. Näemme, että tämä takaisi uudistuksen edellyttämän lisätuen ja -ohjauksen laadun.

Tarkemmat kommentit

Oppivelvollisuuslaki

2 § Oppivelvollisuuden alkaminen ja päättyminen

Esitämme, että oppivelvollisuus päättyisi vasta sen vuoden lopussa, jona oppivelvollinen täyttää 18 vuotta. Näemme, että 20 ikävuoteen asti jatkuvan maksuttomuuden lisäksi oppivelvollisuuteen liittyy merkittäviä oikeuksia, jotka perustelisivat yhtenäisen pituisen oppivelvollisuuden. Sekä oppivelvollisen asuinkunnalla (oppivelvollisuuslain 14 § 2 momentti ja 15 §) ja koulutuksen järjestäjällä (saman lain 12 § 4 momentti) on ohjaukseen ja tukitoimiin liittyviä vastuita ja velvollisuuksia oppivelvollista kohtaan, jotka olisi syytä tarjota yhdenvertaisen pituisen ajan.

6 § Opintojen riittävä edistyminen

Pykälästä ja sen perusteluista jää epäselväksi, onko yhdenkin suorituksen puuttuminen tai poissaolo suhteessa henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan ”riittämätöntä edistymistä”. Asiassa käytettävän harkinnan helpottamiseksi näkisimme hyvänä sisällyttää saman lain 12 § oleva, opintojen edistymistä koskeva muotoilu koskemaan myös opintojen riittävää edistymistä: ”Yksittäisistä aiheettomista poissaoloista tai suunnitelmasta poikkeamisista ei tarvitsisi tehdä ilmoitusta, vaan ilmoitusvelvollisuus perustuisi kokonaisharkintaan siitä, edistyvätkö oppivelvollisen opinnot siten, kuin asianomaisesta koulutusta koskevassa laissa säädetään.”

7 § Oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttäminen

Pidämme hyvänä, että aiemmin lisäyksenä esittämämme ”tai muu erittäin vaikea elämäntilanne” on huomioitu perusteluissa ja vertautuu pitkäaikaiseen sairauteen. Pitäisimme

silti selkeämpänä, että kyseinen lisäperustelu olisi mainittu pykälässä erikseen. Keskeyttämistä hakevat tai siitä päättävät eivät välttämättä osaa hahmottaa, että "pitkäaikainen sairaus" voi tarkoittaa myös muuta kuin kyseistä, spesifiä tilannetta.

8 § Oppivelvollisuuden suorittaminen opiskeluoikeuden menettämisen aikana

Pitäisimme tärkeänä, että opiskelija, joka määräajaksi erotetaan tai jonka opiskeluoikeus pidätetään, ohjattaisiin samalla opiskeluhoollon palveluihin. Opiskeluoikeuden menettämiseen liittyy hyvin usein elämäntilanteeseen tai -hallintaan liittyviä ongelmia ja olisi hyvä, että opiskelijan tilanne huomioitaisiin kokonaisvaltaisesti.

10 § Hakeutumisvelvollisuus perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen

Pidämme hyvänä, että jo tutkintoon valmentavaan koulutukseen hakeutuminen täyttää hakeutumisvelvollisuuden. Samoin tervehdimme ilolla sitä, että pykälässä on säädetty oppivelvollisen oikeudesta saada riittävästi oppilaanohjausta tai opinto-ohjausta pykälässä säädettyjen hakuvaihtoehtojensa täyttämiseksi.

15 § Opiskelupaikan osoittaminen

Pidämme hyvänä, että opiskelupaikkaa ei voitaisi osoittaa tutkintotavoitteisessa koulutuksessa vaan paikka olisi valmentavassa koulutuksessa. Tämä on sekä oppivelvollisen että oppilaitosten etu, kun opiskelijoita ei ohjata koulutukseen, johon heillä ei ole motivaatiota.

16 § Oikeus maksuttomaan koulutukseen

Pidämme maksuttomuuteen esitettyjä rajoituksia järkevinä, kohtuullisesti mitoitettuina ja uudistuksen tavoitteiden kannalta mielekkäinä, esimerkiksi koskien sitä että maksuttomuus ulotetaan sen kalenterivuoden loppuun saakka, jolloin opiskelija täyttää 20 vuotta. Tällä mahdollistetaan maksuton koulutuspolku juuri sille ryhmälle, jolla opiskeluiden aloitus on mahdollisesti syystä tai toisesta venynyt ja joka todennäköisesti on juuri sitä ryhmää, joka jättäisi opiskelut kesken, jos opiskelumateriaalit muuttuisivat maksullisiksi kesken opintojen.

Pykälässä on hyvin muotoiltu niitä tapauksia, joissa opiskelut ovat voineet venyä opiskelijan omasta toiminnasta riippumattomista syistä.

17 § Maksuttomuuden laajuus

Pidämme hyvänä, että opintojen suorittamiseksi tarvittava tietokone on huomioitu myös ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden osalta. Olemme silti jossain määrin huolissamme siitä, riittääkö uudistuksessa näille varattu rahoitus tarpeeseen. Digitaalisia opiskelumateriaaleja on jo nyt käytössä lähes jokaisella alalla ja paine niiden lisäämiseen lisääntyy myös oppivelvollisuuden myötä, kun materiaalikustannuksista pyritään

säästämään. Myös muu opetustoiminnan digitalisaatio siirtää opetusta sähköisillä välineillä tehtäväksi ja oppilaitosten keskittyminen suurempiin asutuskeskittyymiin lisännee etäopetusta eri muodoissaan.

Pitäisimme hyvänä mahdollistaa vähäisessä määrin sellaiset retket tai muut tapahtumat, joista koulun ulkopuolisille tahoille maksettavien kustannusten kattamiseksi peritään opiskelijoilta kohtuullinen maksu. Edellytyksenä on, että on olemassa myös maksuton vaihtoehto, joka ei yhdenvertaisuuden kannalta merkittävästi eroa maksullisesta vaihtoehdosta.

Yhdenvertaisuuden varmistamiseksi koululla tulisi olla myös menettely, jolla vähävaraiset oppilaat voidaan tarvittaessa vapauttaa maksusta. Tällaista mallia Opetushallitus on pitänyt mahdollisena perusopetuksen kohdalla. Kyseinen lisäys mahdollistaisi esimerkiksi opintoretkien toteuttamisen nykytilanteen tavoin.

18 § Majoituskorvaus oppivelvolliselle

Monialaiseksi ammatilliseksi oppilaitokseksi tulisi määritellä ne, joissa on tarjolla enemmän kuin kolme koulutusalan opintoja. Esitetty yhden koulutusalan raja voi jättää joidenkin oppivelvollisten tosiasialliset valintamahdollisuudet hyvin kapeiksi.

Pitäisimme hyvänä sitä, että sekä majoitus- että matkakorvauksen hakeminen ja myöntäminen tapahtuisi Kelan kautta. Tämä selkiyttäisi tilannetta usean hakijan kannalta, kun sekä yleistä asumistukea että koulumatkatukea on joka tapauksessa haettava Kelalta. Kelalla on myös paremmat neuvonta- ja päätöksentekoresurssit tällaisten tukien myöntämiseen. Kuten koulumatkatuen kohdalla, tulisi oppivelvollisella silti olla mahdollisuus jättää hakemus asianosaiseen oppilaitokseen Kelalle toimitettavaksi. Kelan käsittelyä puoltaa myös tapausten vähäinen vuosittainen määrä per oppilaitos. Riski vääriin tulkintoihin tai ohjeistuksiin kasvaisi, kun varsinkin pienemmistä oppilaitoksissa ei synny rutiinia tapausten käsittelyyn, jos oppilaitos on vastuussa tuen myöntämisestä.

19 § Matkakorvaus oppivelvollisille

Majoituskorvauksen yhteydessä mainitut muutosehdotukset monialaisuuteen ja Kelan päätöksentekoon koskevat myös matkakorvausta.

20 § Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

Pidämme esitettyä aikataulua oppivelvollisuus uudistuksen toteuttamiselle haastavana, mutta mahdollisena. Aikataulu edellyttää kunnollista tukea ja valtakunnallista yhteistyötä toimivien käytäntöjen suunnittelemiseksi. Erityisesti tätä työtä tulee tehdä vastuunjaon, tiedonsiirto- ja yhteistyömallien kohdalla.

Laki ammatillisesta koulutuksesta

44 § Henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma

Esitämme, että kyseiseen pykälään lisätään uusi momentti, jossa säädetään oppivelvolliselle oikeus saada opetusta 22 tuntia osaamispistettä kohden. Tästä tuntimäärästä voitaisi poiketa, jos oppivelvollinen osoittaisi, että hänellä on aiemmin hankittua osaamista asiasta tai hän tarvitsee jostain syystä enemmän opetusta. Nyt opiskelijoiden saama opetusmäärä vaihtelee merkittävästi koulutuksen järjestäjien kesken, koska ei ole olemassa valtakunnallista keskiarvoa, johon opiskelijan tarvitsemaa opetusmäärää voitaisi suhteuttaa. Myös vuoden 2019 Amisbarometrissa on nähtävissä merkittävä väheneminen opettajan tarjoamassa opetuksessa, jota työpaikalla tapahtuva oppiminen ei ole määrällisesti korvannut.

61 § Oikeus saada opetusta ja ohjausta

Kannatamme erittäin lämpimästi esitettyä lisäystä ns. jälkiohjausvelvoitteesta koulutuksen järjestäjälle.

Laki tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta

3 § Koulutuksen järjestäjät

Tutkintoon valmistavan koulutuksen saatavuus tulisi taata esitettyä varmemmin. Esityllä tavalla sen järjestäminen jää oppilaitoksien ja kuntien oman halun varaan, eikä mikään nähdäksemme takaa sitä, että koulutusta on laajasti ja tarpeen mukaan saatavilla. On lisäksi oletettavaa, että valmistavan koulutuksen kysyntä kasvaa, kun siitä tulee lähtökohtainen valinta niille, jotka eivät ole hakeneet tai päässeet tutkintokoulutukseen.

Koulutuksen järjestäminen tulisikin säätää esimerkiksi tietyn kokoluokan ylittävälle ammatillisen koulutuksen järjestäjille velvollisuudeksi tai muilla keinoin varmistaa, että koulutus on saavutettavaa.

10 § Koulutuksen perusteet

On erittäin hyvä, että niillä nuorilla jotka eivät tiedä haluavatko lukioon tai ammatilliseen koulutukseen, on mahdollista tutustua molempien tutkintojen sisältöihin ennen hakeutumista koulutukseen. Tämä osaltaan vähentää vääriin ala- tai tutkintovalintoihin perustuvia keskeyttämisiiä.

17 § Oikeus saada opetusta

Pidämme erittäin tervetulleena, että esityksessä on linjattu opiskelijan oikeudesta saada opetusta ja ohjausta keskimäärin 29 tuntia opiskeluviikkoa kohti. Esitetty muotoilu perusteluineen mahdollistaa edelleen varsinkin ammatilliselle koulutukselle tyypillisen ja hyvän joustavuuden toteutustavoissa, mutta takaa silti tarvittavan ohjauksen opiskelijan näkökulmasta. Pitäisimme erittäin hyvänä samansuuntaisen pykälän lisäämistä myös lakiin ammatillisesta koulutuksesta.

Perusopetuslaki

11 a § Oikeus saada oppilaanohjausta

Kannatamme lämpimästi jatko-opintoihin hakeutumisen tueksi esitettyä opintojen ohjauksen lisäystä, varsinkin tehostettua henkilökohtaista oppilaanohjausta ja näemme sen keskeisenä elementtinä esitetyn uudistuksen toteutumiselle.

Lausunnon keskeinen sisältö

- Kannatamme esitettyä uudistusta ja näemme, että se toteuttaa osaamistason nostamiselle ja yhdenvertaisuudelle asetetut tavoitteet.
- Pidämme hyvänä ja esityksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisena että maksuttomuuden raja on asetettu 20 ikävuoteen. Alemmaksi asetettu raja osuisi juuri siihen joukkoon, joka on todennäköisimmin vaarassa jättää opetus kesken.
- Kannatamme yhdistettyä tutkintoon valmistavaa koulutusta. Olemme huolissamme sen alueellisesti tasa-arvoisesta saatavuudesta ja näemme, että sen turvaamiseksi tulisi tehdä toimia.
- Majoitus- ja matkakorvausta tulisi hakea Kansaneläkelaitokselta, ei oppilaitokselta. Tämä selkeyttäisi hakijoiden tilannetta ja takaisi yhdenvertaisen kohtelun.

ELIAS TENKANEN

Puheenjohtaja

044 7530 581

elias.tenkanen@sakkiry.fi

HANNA HUUMONEN

Pääsihteeri

050 3100 570

hanna.huumonen@sakkiry.fi

Lisätietoja:

Matti Tujula

edunvalvonnan asiantuntija

044 7766 048

matti.tujula@sakkiry.fi

Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto – SAKKI ry

Hakaniemenranta 1 C | 00530 Helsinki

www.sakkiry.fi | Y-tunnus: 0678133-8